

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

วิถีชีวิตและการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร

ตำบลลำแก่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา

Way of Life and Resource Management for Agricultural Production of Farmers

Lam Kean Sub-district, Tai Muang District, Phang-nga Province

วรรณศิริ แต่งศิริ (Wunsiri Tangsiri)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benjamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) วิถีชีวิตของเกษตรกร ตำบลลำแก่น (2) การมีส่วนร่วม ความตระหนัก ความต้องการ การใช้ประโยชน์ ปัญหาและแนวทางการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร (3) วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมการทำการเกษตรของชุมชน และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรของเกษตรกร ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ เกษตรกรตำบลลำแก่น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา จำนวน 743 ครัวเรือน คัดเลือกจากเกษตรกรจำนวน 100 ครัวเรือน ทำการเก็บข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการจดหมวดหมู่ การอธิบายความสัมพันธ์ เชื่อมโยง การวิเคราะห์ SWOT Analysis ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรมีวิถีชีวิตการทำการเกษตรที่เปลี่ยนไปเนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนเป็นธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวแต่ก็ยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณี (2) การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมและการตระหนัก อยู่ระดับมาก ความต้องการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับมาก การจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรระดับมาก (3) ทรัพยากรป่าชายเลน มีจำนวนลดลงจากการบุกรุก ทรัพยากรป่าไม้ลดลง เกิดจากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาทรัพยากรดิน คือการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาแหล่งน้ำจืด มีน้ำน้อยเกินไป แนวทางส่งเสริมเกษตรกรคือ จัดกิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาความต้องการในเรื่องการผลิต การตลาด ปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตร และให้ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร

คำสำคัญ วิถีชีวิต การจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิต ตำบลลำแก่น จังหวัดพะเยา

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิตแผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช wunsiri55@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) way of life of farmers (2) Uses and resource management for agricultural production of the community (3) Various aspects of farmers (4) Analyze the agricultural environment of the community and Guidelines for agricultural promotion and development in the opinion of farmers. farmer of this study was 743 households of Lamkean sub-district, Tai Muang district, Phangnga province and selected from farmers who plant rubber trees with the total number of 100 households. Data was collected by conducting interview and was analyzed using descriptive statistics such as ranking, group analysis, relationship description, linkage, and SWOT analysis. (1) Farmers changed their way of farming due to the fact that some part of the agricultural land was transformed for the use of tourism business but still preserved their culture and traditions. (2) Problem-solving participation about resource management was at a moderate level. Participate in managing resources at a medium level. Behaviors and perceptions are at a high level. Needs for resources for agricultural production was at a high level. Resource management for agricultural production was at a high level. (3) Knowledge about resource management was at a high level while source of knowledge received was at a low level. (4) Overall impacts were at a high level. (5) decrease of mangrove forest was because of man intrusion. less amount of forest was due to deforestation. Non-saline water resource problem was caused by insufficient water. The extension guidelines were to organize the campaign for agricultural group formation for knowledge exchange, study production needs, marketing, problems and threats in agricultural production and to provide knowledge regarding agricultural production resource management.

Keywords: Way of life, Lamkean Sub-district, Phangnga Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

บทนำ

ตำบลลำแก่น มีความหลากหลายในสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม และอาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ประมงท้องถิ่น รวมถึงการท่องเที่ยว ต่อมาได้ประสบปัญหาด้านภัยแล้งจึงเกิดผลกระทบกับชุมชน จึงต้องมีการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ และนอกจากนี้ชุมชน ยังมีความเข้มแข็งในการฝ่าวิกฤติที่ผ่านมา จึงมีความจำเป็นต้องจะศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรของคนในชุมชนเพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นบทเรียนและแนวทางในการแก้ปัญหาในอนาคต การเตรียมความพร้อมที่ดีนำมาสู่ระบบการจัดการที่ดี กระบวนการจัดการในอดีตที่ล้มเหลวก็สามารถนำมาศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

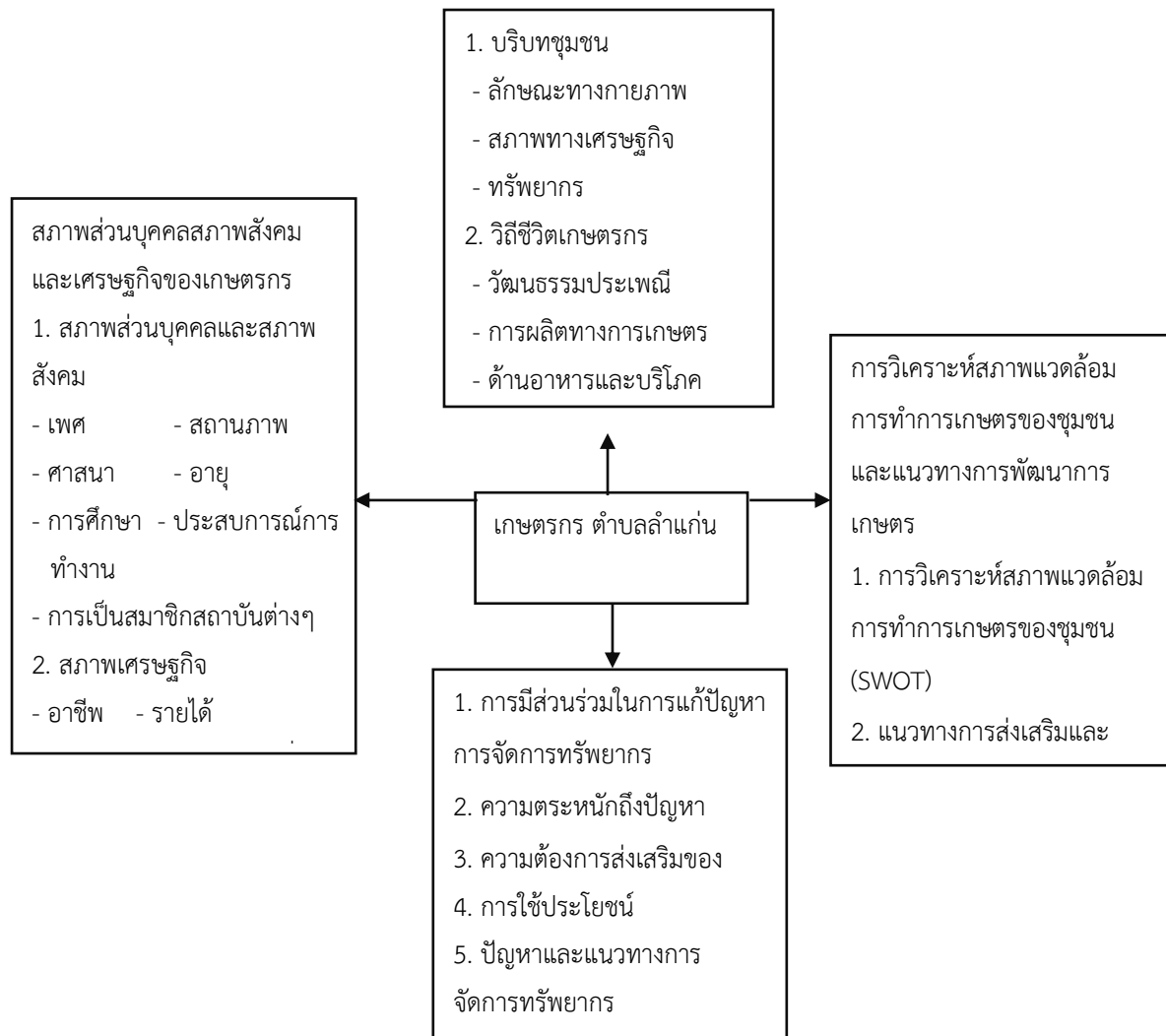
1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของเกษตรกร ตำบลลำแก่น
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ความตระหนัก ความต้องการการใช้ประโยชน์ ปัญหาและแนวทางการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการทำการเกษตรของชุมชน และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรคือเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหือง จังหวัดพังงา 743 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ที่ประสพภัยสึนามิจำนวน 100 คน และเป็นเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเนื่องจากเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรในตำบลนี้ แล้วนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ทำการทดสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.92 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามใช้ได้ และทดสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามแต่ละตอนมากกว่า 0.800 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประเด็นข้อมูลที่เป็นทฤษฎีที่มีอยู่เป็นฐานข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชนและ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามให้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

เลือกตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย และ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดอันดับ แปลความหมายระดับความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดกลุ่มเสวนาผู้นำชุมชนในตำบลลำแก่น ทำการอธิบายโดยการจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชนและวิถีชีวิตของเกษตรกร

1.1 *บริบทของชุมชน* ตำบลลำแก่น ในปัจจุบัน มีพื้นที่เป็นที่ราบ ภูเขา ทะเล มีเทือกเขาสลับซับซ้อน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของตำบลลำแก่น อยู่ทางทิศเหนือคั่นเขตแดนระหว่างอำเภอท้ายเหมืองกับอำเภอดงรัก มีป่าไม้และสภาพที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวนประมาณ ร้อยละ 85 และมีป่าชายเลน อยู่ทางทิศตะวันตกของตำบลเกือบตลอดทั้งแนว ซึ่งมีลักษณะแบบร้อนชื้น ฝนตกชุกในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึง เดือน ธันวาคม และฤดูร้อนในช่วงเดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว แต่โดยส่วนใหญ่มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ด้าน สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพหลักของประชากรในตำบลลำแก่น คืออาชีพเกษตรกรรม เช่น สวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวนผลไม้ และปลูกผักสวนครัว รองลงมาคือ อาชีพประมง นำนักท่องเที่ยวไปตกปลา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านทับละมุ นอกจากนั้นก็ยังมีอาชีพอื่น ๆ เช่น รับจ้างทั่วไป พนักงานโรงแรม แม่บ้าน ค้าขาย รับราชการ และประกอบธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวด้าน ทรัพยากร ป่า(บก) น้ำ ดิน ป่าชายเลน ตำบลลำแก่นมีการใช้ทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรดังนี้ พื้นที่ปลูกยางพาราเนื้อที่ 4,229 ไร่ พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเนื้อที่ 2,325 ไร่ พื้นที่ป่าและภูเขาเนื้อที่ 3,659 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนเนื้อที่ 4,239 ไร่ พื้นที่แหล่งน้ำเนื้อที่ 10,144 ไร่ พื้นที่บ่อกึ่งเนื้อที่ 85 ไร่ พื้นที่หมู่บ้านและสวนผสมเนื้อที่ 9,009 ไร่ สถานที่ราชการเนื้อที่ 6,267 ไร่

1.2 *วิถีชีวิต* ตำบลลำแก่น มีวิถีชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีไหว้พ่ตาเขาหลัก ประเพณีอนุรักษ์เต่าทะเล ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันเข้าพรรษา ,ออกพรรษา ประเพณีงานสมโภชน์พ่อท่านพริ้ง เทศกาลถือศีลกินผัก ใช้ภาษาใต้เฉพาะถิ่นในการสื่อสาร สื่อแห่งจิตวิญญาณ ได้แก่ ศาลพ่อตาเขาหลัก เป็นสถานที่ที่ใครจะไปหรือมา เข้ามาขอพรให้พ่อตาเขาหลักคุ้มครอง เจริญในหน้าที่การงาน ลักษณะอาหารการกิน พืชผักส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่ปลูกหาได้ในพื้นที่ อาหารทะเล มีการดักปู ตกปลาเพื่อนำมาประกอบอาหารในครัวเรือน การประกอบอาหารเช่น แกงกะทิผักเหมียง แกงไตปลา ต้มส้ม น้ำพริกหย้า ผักเครื่องเคียงตามฤดูกาลลักษณะบ้านเรือนปัจจุบันชาวบ้านในท้องที่ส่วนใหญ่ ที่มีที่เป็นของตัวเอง จะไม่สร้างที่พักอาศัยบริเวณหน้าหาด เนื่องจากเคยได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์พิบัติภัยสึนามิ เกิดความหวาดกลัว ได้ขยับขยายไปสร้างบ้านในพื้นที่ที่ห่างจากชายหาดและมีพื้นที่ที่สูงขึ้น ลักษณะบ้านจะเป็นบ้านคอนกรีตเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาจะเป็นบ้านไม้ผสมคอนกรีต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

2. สภาพส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 59.27 ปี ร้อยละ 87.0 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 88.0 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 64.0 ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา สภาพทางสังคมของเกษตรกร ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.0 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรร้อยละ 56.0 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.33 คน จำนวนผู้ประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ย 2.51 คน เกษตรกรร้อยละ 100.0 ทำสวนยางพารา รายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 94,690.00 บาทต่อครัวเรือน รายจ่ายจากการทำการเกษตรเฉลี่ย 69,150.00 บาทต่อครัวเรือน หนี้สินจากการทำการเกษตรเฉลี่ย 27,420.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี แหล่งเงินทุนร้อยละ 82.0 มาจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวนพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 11.46 ไร่/ครอบครัว เกษตรกรทั้งหมดไม่มีโฉนดที่ดิน มีโฉนดที่ดิน ร้อยละ 6.0 จำนวนแรงงานในการทำการเกษตรต่อครัวเรือนเฉลี่ย 1.87 คน ประสบการณ์การทำการเกษตรเฉลี่ย 29.87 ปี

3. การมีส่วนร่วม ความตระหนัก ความต้องการการใช้ประโยชน์ ปัญหาและแนวทางการจัดการทรัพยากรและการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในชุมชน

3.1 การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรของภาคส่วนต่างๆ ใน ตำบล ลำแก่น ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.45) โดยเมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ ส่วนราชการ (ค่าเฉลี่ย 3.49) รองลงมาผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.48) องค์การบริหารส่วนตำบล (ค่าเฉลี่ย 3.47) เอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.41) และชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.40) ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรกับชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) โดยเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละประเภทแล้ว พบว่า การมีส่วนร่วมการเข้าร่วมประชุมมากกว่าส่วนอื่น (ค่าเฉลี่ย 3.34) รองลงมาคือ การร่วมเสนอความคิดเห็น (ค่าเฉลี่ย 3.10) การร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย 3.07) การร่วมติดตามผล (ค่าเฉลี่ย 2.98) การร่วมรับประโยชน์จากทรัพยากร (ค่าเฉลี่ย 2.95) การร่วมออกแรงปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 2.94) และการร่วมออกค่าใช้จ่าย (ค่าเฉลี่ย 2.70) ตามลำดับ

3.2 ความตระหนักถึงปัญหาของทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.41) โดยเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า ความตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรมากกว่าส่วนอื่น (ค่าเฉลี่ย 4.53) รองลงมาการเตรียมการต่างๆ เพื่อรับมือกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.50) ในพื้นที่มีสภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.39) เคยขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาแก้ไขปัญหาเรื่องทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.33) และประสบปัญหาเรื่องการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน (ค่าเฉลี่ย 4.29) ตามลำดับ

3.3 ความต้องการส่งเสริมเกี่ยวกับทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.87) โดยเมื่อพิจารณาแยกรายประเด็น พบว่า ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรเป็นส่วนมาก (ค่าเฉลี่ย 4.92) รองลงมาคิดว่าปัจจุบันชุมชนมีความต้องการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.88) และต้องการผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.81) ตามลำดับ

3.4 การใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรสรุปได้ว่า ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.61) โดยเมื่อพิจารณาแยกรายประเด็นพบว่า การใช้ประโยชน์จากที่ดินมากกว่าทรัพยากรอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.74)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

รองลงมามีการใช้ประโยชน์จากป่าไม้(ป่าบก) (ค่าเฉลี่ย 4.71) การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย 4.61) และ การใช้ประโยชน์จากคลองหรือแหล่งน้ำจืด (ค่าเฉลี่ย 4.39) ตามลำดับ

3.5 ปัญหาและแนวทางการจัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตรของเกษตรกร

1) ทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนมีจำนวนลดลง สาเหตุอันดับแรกคือ การบุกรุกเพื่อถือครองที่ดิน รองลงมาคือ การบุกรุกป่าชายเลนเพื่อหาผลผลิตจากป่าจนเกินขีดความสามารถของป่า แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านป่าชายเลน อันดับแรก ได้แก่ สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนของตนเองใน ลักษณะป่าชุมชนและเผยแพร่ข่าวสารความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องสู่คนทุกกลุ่ม

2) ทรัพยากรป่าไม้(ป่าบก) ในชุมชนมีจำนวนลดลง สาเหตุ อันดับแรกคือ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รองลงมาคือ การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเข้าครอบครองที่ดิน แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการที่ป่าไม้(ป่าบก) มีจำนวนลดลง สามารถจัดการได้โดย อันดับแรกคือ ปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ รองลงมาคือ ป้องกันการบุกรุกโดยการทำหลักเขตป่าหรือ เครื่องหมายให้ชัดเจน

3) ปัญหาของทรัพยากรดินในชุมชนเสื่อมโทรม สาเหตุอันดับแรกคือ การตัดไม้ทำลายป่า รองลงมาคือ การกัดเซาะและพังทลายโดยน้ำ แนวทางการแก้ไขจากการพังทลายหรือการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดิน สามารถจัดการได้โดย อันดับแรกคือ การใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รองลงมาคือ การปรับปรุงดิน

4) ปัญหาของทรัพยากรแหล่งน้ำจืดในชุมชน สาเหตุอันดับแรกคือ มีน้ำน้อยเกินไป รองลงมาคือ น้ำเสีย แนวทางการแก้ไขปัญหาจากทรัพยากรแหล่งน้ำจืดในชุมชนสามารถจัดการได้โดย อันดับแรกคือ การใช้น้ำอย่างประหยัด รองลงมาคือ การสงวนน้ำไว้ใช้

4. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการทำการเกษตรของชุมชนและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร

4.1 วิเคราะห์ TOWS Matrix ในการส่งเสริมและพัฒนา

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

	จุดแข็ง S	จุดอ่อน W
ภายใน	1. ตำบลลำแก่นมีทุนทางสังคม มีความผูกพัน มีภูมิปัญญาพื้นบ้าน 2. เดินทางสะดวก เป็นศูนย์รวมธุรกิจ ในระดับตำบลกิจการโรงแรม การค้าขาย 3. มีเส้นทางพื้นที่เป็นทางผ่านสู่แหล่งท่องเที่ยวในตำบลและพื้นที่ใกล้เคียง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ 4. ประชาชนเริ่มตื่นตัวและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น 5. มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์	1. เกษตรกรขาดความร่วมมืออย่างจริงจังในการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคา มีร้านค้าสหกรณ์แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ 2. ที่ดินบางส่วนยังไม่มีเอกสารสิทธิครอบครอง 3. ประชาชนบางกลุ่มยังขาดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ 4. มีการระบายน้ำมากกว่าระบาย 5. มีวิถีชีวิตต่างคนต่างอยู่มากยิ่งขึ้น 6. มีแนวโน้มว่าทรัพยากรป่าไม้จะลดลง
ภายนอก		

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

โอกาส O	SO	WO
1. นักท่องเที่ยวมีความสนใจ น้ำตกวังเคียงคู่ชายทะเลเขาหลัก สามารถพัฒนาให้มีศักยภาพสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น 2. ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของตำบลลำแก่น สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ 3. มีระบบสาธารณูปโภคเข้ามาครอบคลุมพื้นที่มากยิ่งขึ้น 4. ที่ดินมีราคาแพงขึ้นจากธุรกิจการท่องเที่ยว 5. รายได้จากธุรกิจการท่องเที่ยว	1. ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ที่สอดคล้องกับทรัพยากรภายในพื้นที่ 2. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเกษตรกรรมยั่งยืน 2. สนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว
อุปสรรค T	ST	WT
1. มีบุคคลภายนอกเข้ามากว้านซื้อที่ดิน ทำให้ที่ดินแพงเกินจริง 2. เนื่องจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ และด้านการเมือง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตไม่แน่นอน 3. มีคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอาศัยและทำงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทำให้ยากต่อการควบคุม	1. สร้างการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 2. สร้างจุดศูนย์กลางในการมีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น	1. สร้างเครือข่ายการอยู่ร่วมกัน 2. ควบคุมการซื้อขายที่ดิน 3. ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตให้เข้ากับปัจจุบัน

จากตาราง TOWS Matrix สรุปกลยุทธ์ได้ ดังนี้

1) กลยุทธ์เชิงรุก : SO Strategy

(1) ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ที่สอดคล้องกับทรัพยากรภายในพื้นที่ เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางในภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจการท่องเที่ยว

(2) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ แหล่งสาธารณูปโภค

2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข : WO Strategy

(1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเกษตรกรรมยั่งยืน

(2) สนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อที่จะสามารถขยายตลาดสินค้าเกษตรสู่นักท่องเที่ยว

3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน : ST Strategy

(1) สร้างการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

(2) สร้างจุดศูนย์กลางในการมีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น

4) กลยุทธ์เชิงรับ : WT Strategy

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

(1) สร้างเครือข่ายการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความมั่นคง และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในภาคธุรกิจการ
ท่องเที่ยว

(2) ควบคุมการซื้อขายที่ดินเพื่อไม่ให้บุกรุกพื้นที่ป่าสงวน โดยความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ
และคนในชุมชน

(3) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตให้เข้ากับปัจจุบัน เช่น การลดต้นทุนการผลิตโดยการลดการใช้
สารเคมี

4.2 แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจากการเสวนากลุ่ม

1) ปลุกจิตสำนึกและสร้างค่านิยมให้แก่คนรุ่นใหม่ ให้มีความรักในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี
ภายในท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมภายในชุมชน

2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และดำรงไว้ซึ่ง
วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความต้องการ ในเรื่องการผลิต การตลาด
ปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตร เพื่อความเข้มแข็งของเกษตรกรในชุมชน

4) จัดกิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างความตระหนักถึง
ความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่ ปลุกจิตสำนึกในการรักษาและหวงแหน

5) การเพิ่มทักษะอาชีพในด้านอื่นๆ ที่ชุมชนมีต้นทุนทางสังคมเดิมอยู่แล้ว มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อคนใน
ชุมชน เช่นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรหลังเหตุการณ์พิบัติ
ภัยสึนามิของเกษตรกร ตำบลลำแก่น อำเภอยายะเมือง จังหวัดพังงา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรในตำบลลำแก่น อำเภอยายะเมือง จังหวัดพังงา เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 59.27 ปี
ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา

เกษตรกรที่มีสภาพตำแหน่งทางสังคมมีเพียงเล็กน้อย ในการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร มีการเข้าร่วมกลุ่ม
สหกรณ์การเกษตร เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ในการทำการเกษตร เช่น การนำปุ๋ยมาใช้ก่อนชำระ
ภายหลังได้ ซึ่งตรงกับประโยชน์ของสหกรณ์ ดังที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2562) ได้ระบุว่า การรวมกันเป็นสหกรณ์ ทำให้มี
อำนาจในการต่อรอง ทั้งในด้านการซื้อ และการขายสินค้า หรือผลิตผลที่สมาชิกผลิตได้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อยู่ที่ 3-4 คน ซึ่งมีผู้ประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ย 2.51 คน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ
จำนวนแรงงานในภาคการเกษตรที่เฉลี่ย 1.87 คน ซึ่งเพราะว่าสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในวัยที่ไม่สามารถทำงานได้หรือประกอบ
อาชีพในด้านอื่น ๆ เช่น ในด้านการท่องเที่ยว เกษตรกรทำสวนยางพารา มากกว่าด้านอื่น ๆ อาจจะเป็นเพราะว่าแต่เดิมมีการ
จับจองพื้นที่โดยการปลูกยางพารา ซึ่งสอดคล้องกับนายธีรภัทร ประยูรสิทธิ (2558) กล่าวว่า ขณะนี้กรมป่าไม้อยู่ระหว่าง
จัดทำแผนตรวจยึดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกกลุ่มนายทุนบุกรุกเพื่อปลูกสวนยางพาราทั่วประเทศ โดยในปีนี้ตั้งเป้าจะตรวจ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

ยึดและดำเนินคดีกับผู้บุกรุกพื้นที่ป่ามาปลูกสวนยางให้ได้ไม่ต่ำกว่า 4 แสนไร่ รายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 94,690.00 บาทต่อครอบครัว ซึ่งมากกว่ารายจ่ายจากการทำการเกษตรเฉลี่ย 69,150.00 บาทต่อครอบครัว หนี้สินจากการทำการเกษตรเฉลี่ย 27,420.00 บาทต่อครอบครัว ซึ่งเมื่อนำผลรวมของรายจ่ายกับหนี้สินแล้วมีมากกว่ารายได้ที่ได้รับเป็นเพราะว่า ราคาผลผลิตทางการเกษตรลดลงและราคาของวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรมีราคาเพิ่มมากขึ้นทำให้เกษตรกรมีภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งการณ์ ชาญฉลาด (2557, น 86) กล่าวว่า ปัจจุบันมีการกู้ยืมเงินเพื่อ การลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น การประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งต้องใช้รถไถนา เพื่อใช้ ไถนาแทนควายเหมือนในอดีต การใช้เครื่องสูบน้ำ ในการนำน้ำเข้าที่ทำนา รวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีราคาสูงจากชาวบ้าน ทั้งนี้มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนหมุนเวียนของทางราชการ (หนี้เงินผัน) แหล่งเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส) และเงินกองทุนหมู่บ้าน เพื่อนำมาลงทุน ในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายในครัวเรือน กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า ภาวะหนี้สินที่เกิดขึ้นใน ชุมชนบ้านคำไผ่จะเป็นหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมมาเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและการใช้จ่ายในครัวเรือนของชาวบ้านคำไผ่ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับ แหล่งเงินทุนที่สำคัญ คือ กองทุนหมู่บ้านและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวนพื้นที่ทำกินจะอยู่ที่เฉลี่ยครอบครัวละ 11.46 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ไม่มีโฉนด มีเพียงเอกสารสิทธิ์ มีประสบการณ์การทำการเกษตรเฉลี่ย 29.87 ปี มีความสอดคล้องกับอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุค่อนข้างมากจำนวนมาก

2. การมีส่วนร่วม ความตระหนักความต้องการการใช้ประโยชน์ ปัญหาและแนวทางการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร

เกษตรกรต้องการให้ส่วนราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร เพราะจะสามารถดึงภาคส่วนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยเกษตรกรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล เอกชนและชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, น. 25) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอ้างถึงความหมายการมีส่วนร่วมที่องค์การสหประชาชาติให้ไว้ว่า การมีส่วนร่วมจะต้องมีความ หมายครอบคลุมถึงเรื่อง (1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา (2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาและ (3) การที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอนใน กระบวนการพัฒนา

พบว่า การมีส่วนร่วมที่เกษตรกรให้ความสำคัญ มีดังนี้ การเข้าประชุม การร่วมเสนอความคิดเห็น การร่วมวางแผน การร่วมติดตามประเมินผล การร่วมรับประโยชน์จากทรัพยากร การร่วมออกแรงปฏิบัติ การร่วมออกค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534, น. 67) กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนว่า หมายถึงการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมี ผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

พบว่าเกษตรกรมีความตระหนักถึงปัญหาของทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรมากขึ้น โดยเฉพาะ ความตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร อาจจะเป็นเพราะว่าได้รับประสบการณ์จากความสูญเสีย ด้วยตนเองจึงตระหนักถึงความสำคัญ นำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการเตรียมการเพื่อรับมือต่อ เหตุการณ์ภัยพิบัติที่ไม่คาดคิด และมีการเข้าหาหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมกันรับมือมากยิ่งขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความต้องการส่งเสริมเกี่ยวกับทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร คือ ต้องการให้หน่วยงานช่วยเหลือในการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร ในการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายหรือสูญเสียทรัพยากรเพิ่มขึ้น อาจจะเป็นเพราะว่า มีความต้องการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร เพื่อการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น จึงต้องการผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้เป็นระเบียบมีแบบแผนในการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร

จากการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ ศจี กองสุวรรณ (2516, น. 86) กล่าวว่า ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในอดีตชาวมอแกนมีประเพณีลอยเรือที่มี ความเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเรื่องการห้ามการทำประมงสัตว์น้ำบางชนิดแต่ขาดการถ่ายทอดประเพณี ปัจจุบัน คนรุ่นใหม่จึงไม่มีความรู้ด้านการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติที่ผ่านทางพิธีกรรม ประกอบกับแนวคิดในด้านระบบกรรมสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติเป็นระบบกรรมสิทธิ์แบบร่วมซึ่งอาจส่งผลให้ในอนาคตชาวมอแกนใช้จน ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในสภาวะเสื่อมโทรม

ปัญหาและสาเหตุทรัพยากรได้รับผลกระทบเช่น ทรัพยากรป่าชายเลนและป่าไม้ (ป่าบก) ในชุมชน มีจำนวนลดลง ปัญหาของทรัพยากรดินและทรัพยากรแหล่งน้ำจืด สาเหตุหลักเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ (2535, น. 271) กล่าวว่า สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่อาศัยบริเวณแหล่งทรัพยากรธรรมชาตินั้น ทั้งระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนหลักการความเจริญเติบโตสูงสุดผสมผสานกับการส่งเสริมวิถีการดำรงชีวิตแบบ พุ่มเพื่อยอยู่กับการเผาผลาญทรัพยากรธรรมชาติก็ยังคงต้องต่อสู้กับความอยู่รอดท่ามกลางความอยู่ดีธรรมเกี่ยวกับเรื่องการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในชนบทก็ยังคงมีอยู่ต่อไป สามารถแก้ไขได้โดยการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อรักษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2549, น. 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ากระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่ เริ่มแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ตำบลลำแก่นมีต้นทุนทางสังคมและทรัพยากรธรรมชาติ มีความผูกพันและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวิถีชีวิต และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสังคม สุริชัย หวันแก้ว (2535, น. 155) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดย วางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น” จุดอ่อนที่ค้นพบ คือ เกษตรกรขาดความร่วมมืออย่างจริงจังในการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคา มีร้านค้าสหกรณ์แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ อาจจะเป็นเพราะว่ายังขาดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและน่าเชื่อถือ ที่ดินบางส่วนยังไม่มีเอกสารสิทธิครอบครอง ประชาชนบางกลุ่มยังขาดจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มีวิถีชีวิตต่างคนต่างอยู่มากยิ่งขึ้น มีภาระรายจ่ายมากกว่ารายรับและมีแนวโน้มว่าทรัพยากรป่าไม้จะลดลง อาจเป็นเพราะการเพิ่มขึ้นของประชากรในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวทำให้มีความต้องการในการใช้ทรัพยากรมากยิ่งขึ้น แต่การท่องเที่ยวก็ยังเป็นโอกาสของคนในชุมชน เพราะมีพื้นที่มี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว อุปสรรคสำคัญคือ การมีต้นทุนการผลิตทางการเกษตรที่สูงขึ้น เนื่องมาจากความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมือง และเมื่อมีบุคคลเข้ามาในภาคการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ที่ดินแพงเกินจริง จึงเกิดข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม ดังนี้ (1) ปลุกจิตสำนึกและสร้างค่านิยมให้แก่คนรุ่นใหม่ ให้มีความรักในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีภายในท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมภายในชุมชน (2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความต้องการ ในเรื่องการผลิตรายการ ตลาด ปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตร เพื่อความเข้มแข็งของเกษตรกรในชุมชน (4) จัดกิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่ ปลุกจิตสำนึกในการรักษาและหวงแหน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1.1.1 ควรมีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ หมวดหมู่และบันทึกรายละเอียดไว้ตลอดเวลา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการง่ายต่อการค้นหาข้อมูล

1.1.2 ควรมีการวางแผนการพัฒนาและปรับปรุงทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อความอุดมสมบูรณ์ที่ยั่งยืน

1.1.3 ให้ความสำคัญกับเยาวชน ให้มีส่วนร่วมกับชุมชนในการวางแผนพัฒนาชุมชน

1.1.4 ปลุกฝัง เผยแพร่ ความรู้ สร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนและคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานในภาคการท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากร

1.1.5 การบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนจะต้องแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ และหน่วยงาน

1.2.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน เพราะมีความอยู่ใกล้กับชุมชนตลอด จะต้องมีส่วนในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นในพื้นที่ที่ทำงาน

1.2.2 บทบาทหน่วยงานหรือองค์กรจากภายนอก เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่

1.2.3 จัดตั้งและฝึกอบรมอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ ในกรณีมีอุบัติเหตุต่าง ๆ

1.2.4 สนับสนุนให้สื่อประชาสัมพันธ์ทุกแขนงมีบทบาทในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อปลุกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัย อย่างต่อเนื่อง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.3.1 องค์การส่วนท้องถิ่นกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น

1.3.2 องค์การส่วนท้องถิ่นต้องให้การสนับสนุนการบริหาร การจัดสรร ดูแลทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรด้านงานวิชาการและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 จัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นให้ความรู้ การปลูกฝังแนวคิดและจิตสำนึกด้านความปลอดภัยทุกระดับ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการศึกษาในการให้ความรู้ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

1.3.4 กำหนดนโยบายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติตามความต้องการของผู้ประสบภัย ให้อยู่ในความเหมาะสมโดยมีกฎระเบียบกำกับ

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อติดตามพัฒนาการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 ควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชน ในการมีบทบาทบริหารจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรในชุมชน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเพิ่มทักษะของผู้นำชุมชนให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ศึกษาการเข้ามาช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการหรือความเสียหายของผู้ประสบภัยหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2535). *วิถีใหม่แห่งการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. วารสารพัฒนาชุมชน, 27, 25-28.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ไทย.

รุ่งการณ์ ขาญฉลาด. (2557). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ ถ่ายทอด*

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในเขตอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ศจี กองสุวรรณ. (2550). *การใช้ทรัพยากรธรรมชาติก่อนและหลังเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิของของชุมชนมอแกนเกาะ*

เหลา อำเภอมือเมือง จังหวัดระนอง. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุรัช หวันแก้ว. (2535). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. ใน สังคมและวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2549). *แนวทางการมี*

ส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ

สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : บี.วี. ออฟเซต.

ธีรภัทร ประยูรสิทธิ. (2558). กรมป่าไม้ลุยยึดสวนยาง 4 แสนไร่. สืบค้นเมื่อ 4 ต.ค. 62, จาก

<https://www.posttoday.com/economy/news/359909>

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2562). ประโยชน์ของสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 4 ต.ค. 62, จาก

<https://sites.google.com/site/chitnupong211/neuxha-bth-reiyn/prayochhn-khxng-shkrn>